

Рівненський державний гуманітарний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Організація обслуговування туристів

(шифр і назва навчальної дисципліни)

_____ (назва модуля навчальної дисципліни – за потреби)

спеціальність 015 «Професійна освіта»

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Туристичне обслуговування»

(назва спеціалізації)

інститут, факультет психолого-природничий


(назва інституту, факультету)

Робоча програма Організація обслуговування туристів для здобувачів вищої освіти
(назва навчальної дисципліни)
за спеціальністю / освітньою програмою Туристичне обслуговування
Мова навчання українська
Розробники: Н.В. Герман к.пед.н., доц.

(автори, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ
Протокол № 1 від «14» січня 2020 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму



(підпис)

(Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

Робоча програма схвалена навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія)

Протокол № 1 від «11» лютого 2020 року

Голова навчально-методичної комісії



(підпис)

(Сяська І.О.)
(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

_____, 20__ рік
_____, 20__ рік

1. Вступ (загальні положення)

Робоча програма навчальної дисципліни «Організація обслуговування туристів» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Туристичне обслуговування» для підготовки студентів рівня бакалавр вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта».

При розробці робочої програми враховано «Положення про робочу програму навчальної дисципліни», яке розроблено та введено в дію рішенням Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету від «31» жовтня 2019 р., протокол №9.

Робоча програма є нормативним документом, за своїм змістом визначає компетентності, якими повинен володіти здобувач вищої освіти.

Структура та зміст робочої програми

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань <u>01 «освіта/педагогіка»</u>	За вибором студента
	Напрямок підготовки (для 3 курсу) 015 «Професійна освіта (туристичне обслуговування)».	
Модулі – 3	Спеціальність : 015 «Професійна освіта (туристичне обслуговування)»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 5		1-й
Індивідуальне-науково-дослідне завдання		
Загальна кількість годин-90		Семестр
		6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 36 Самостійної роботи студента - 54	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Бакалавр»	Лекції
		16-год.
		Практичні
		20 – год.
		Лабораторні
		Самостійна робота
		54 – год.
		Індивідуальні завдання:
Вид контролю : екзамен		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання — 40/60 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Організація обслуговування туристів» є формування теоретичних, професійних знань і практичних навичок щодо умов та принципів формування технології та організації туристських подорожей; програми туристських подорожей; організації транспортних перевезень турів; методологічних засад програмного обслуговування; правил виконання туристських формальностей, забезпечення безпеки туристських подорожей.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Організація обслуговування туристів» є:

- вивчення та оволодіння практичними навичками щодо принципів створення та виконання програм перебування туристів; умов виконання туристських формальностей: паспортно-візових, митних, валютних та медикосанітарних;
- здобуття практичних навичок формування асортименту туристського продукту (турів), етапів планування туристських подорожей, програмного їх забезпечення;
- оволодіння знаннями щодо сучасного стану ринку перевезень туристів на авіатранспорті, класів перельоту, системи тарифікації та пільг на послуги, технології обслуговування туристів і організації чартерних рейсів;
- набуття професійних знань та навичок щодо технології та організації туристських подорожей; страхування в туризмі; оформлення різних видів туристських документів; вивчення прав і обов'язків туристів, умов виконання претензійної роботи в туризмі; параметрів створення турпродукту підприємства, форм аквізиції туристів, умов бронювання туристського обслуговування; організації обліку і контролю надання послуг, оформлення туристської звітності; визначення та забезпечення безпеки туристських подорожей;
- отримання знань і вмінь щодо принципів формування програм перебування туристів, включення різновидів програмних заходів відповідно до: мети подорожі, запитів споживачів, сезонності, атрактивності маршруту, тощо;

- оволодіння навичками організації обслуговування клієнтів турагенства, методами обслуговування, професійними стандартами якісного обслуговування; організації туристського обслуговування (контроль, облік, розрахунки); організації різних видів подорожей, концепції обслуговування, різних типів туристів тощо.

Згідно з освітньо-професійною програмою з Туристичне обслуговування у результаті вивчення навчальної дисципліни «Організація обслуговування туристів» студент повинен володіти наступними **компетентностями**:

Соціально-особистісними:

Здатність організувати власну діяльність;

Здатність до використання професійного рівня у громадській діяльності та володіння активною громадською позицією;

Здатність до пошуку альтернативних рішень у професійній діяльності;

Загальнонауковими:

- Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо; виявляти повагу до різноманітності та мультикультурності; зберігати та примножувати цінності (моральні, культурні, наукові) і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Здатність синтезувати набуті знання з фахових і гуманітарних дисциплін у цілісне світосприйняття; застосовувати набуті знання при аналізі реалій сучасного суспільного буття; формувати власну позицію щодо актуальних проблем сьогодення; реалізовувати особистісний потенціал у суспільно-політичному житті країни.

Здатність аналізувати соціально значущі процеси та проблеми; здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Здатність виявляти ініціативу та підприємливість; ефективно працювати в умовах глобалізації та ринкової економіки; здатність до визначеності і наполегливості щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

Здатність ефективно використовувати законодавчі акти і нормативно-правові документи в особистому житті та професійній діяльності, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України; відповідати за прийняті рішення та шляхи їх реалізації.

Здатність організувати й регулювати життє- та здоров'я-зберігаючу діяльність, здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці.

Здатність володіти культурою екологічного мислення та світогляду; здатність нести особисту відповідальність за все живе на Землі, прагнення до захисту і збереження навколишнього середовища.

Здатність вільно спілкуватися українською та іноземними мовами; здатність до розуміння і продукування іноземних текстів у професійній сфері.

Здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел; здатність доцільно використовувати інформаційно-комунікаційні технології; розуміти значення інформації в сучасному суспільстві, відповідально ставитися до питань цивільної та інформаційної безпеки.

Здатність працювати в команді та автономно; налагоджувати конструктивну педагогічну взаємодію; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей знань чи професійної діяльності).

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; знати та розуміти предметну область професійної освіти; генерувати нові ідеї (креативність), бути ініціативним, проявляти лідерські навички, мотивувати людей та рухатися до спільної мети; виявляти, ставити та вирішувати проблеми у професійній діяльності; оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт на фаховому рівні.

Здатність застосовувати набуті знання та вміння у практичних і професійних (стандартних та незнайомих) ситуаціях, при розв'язанні практичних і професійних завдань; застосовувати способи і методи навчання,

здійснювати педагогічну та практичну діяльність у професійній діяльності; аналізувати педагогічні ситуації, результати виховання і навчання.

Здатність до абстрактного, критичного і творчого мислення, використання прийомів розумової діяльності (аналізу, синтезу, порівняння та інших); використовувати загальні методи наукових досліджень та проводити дослідження на відповідному рівні, використовуючи методи пошуку, оброблення, аналізу інформації та узагальнення даних.

Здатність до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти та навчання впродовж життя. Здатність до реалізації нових прогресивних технологій навчання і виховання. Здатність планувати та управляти часом.

Загально-професійними:

Здатність розуміти тенденції в освіті, структуру й цілі освітніх систем та бути в змозі визнавати їх потенційні наслідки.

Здатність до сприйняття, розуміння, поєднання, аналізу та синтезу знань; засвоєння багатофункціонального комплексу знань та умінь, необхідних для особистісної реалізації, професійного розвитку, соціальної інтеграції та працевлаштування.

Здатність до навчання; виявлення стану і можливостей вдосконалення педагогічного процесу та освітнього середовища відповідно до сучасних вимог і технологій отримання знань; визначення індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу для подальшої успішної діяльності в сфері обслуговування; управління стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності.

Здатність до наукової та науково-педагогічної дослідницької діяльності; набуття умінь і навичок проектування, організації та проведення педагогічної та науково-дослідницької діяльності у закладах професійної освіти.

Здатність до організації та планування освітніх і виробничих процесів; реалізації освітніх проектів за допомогою доцільних вербальних і невербальних засобів спілкування; управління пізнавальною діяльністю суб'єктів освітнього та виробничого процесів.

Здатність розробляти навчально-наукові проекти, демонструвати їх реалізацію на практиці; розробляти і керувати творчими проектами у сфері обслуговування, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

Здатність до впровадження інноваційних технологій в освітній процес. Обізнаність із концептуальними та теоретичними положеннями технологій електронного навчання та здатність інтегрувати його в освітнє середовище.

Здатність застосовувати нові підходи до аналізу, прогнозування, критичного осмислення проблем у професійній діяльності та прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах. Здатність до визначення і розв'язання стратегічних завдань у розвитку сфери обслуговування.

Здатність до морального і фізичного вдосконалення особистості в умовах сучасного глобалізованого соціокультурного середовища; критики і самокритики; розвитку інтелектуального і загальнокультурного рівня; самоосвіти, підвищення кваліфікації, навчання впродовж життя.

Здатність до пошуку, критичного аналізу, систематизації навчальної та наукової інформації з різних джерел (спеціалізованої літератури, перспективного педагогічного досвіду, Інтернет-джерел тощо), до постановки цілей дослідження, вибору оптимальних шляхів і методів їх досягнення.

Здатність до аналізу та обґрунтування теоретичних положень психології, професійної педагогіки, методології професійної освіти щодо здійснення практичного навчання у галузі сфери обслуговування.

Здатність визначати основні вимоги до системи сервісних, організаційних, соціальних, управлінських, інфраструктурних, маркетингових, технологічних, матеріально-технічних та економічних інновацій у господарській діяльності суб'єктів сфери обслуговування.

Здатність розробляти, документально оформляти та забезпечувати прийняття ефективних проектних і управлінських рішень у сфері обслуговування; оцінювати вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на успішне функціонування господарств сфери обслуговування.

Здатність забезпечувати виконання нормативних актів щодо організації навчально-виховного процесу, розробляти та удосконалювати зміст та методичне забезпечення професійної підготовки, здійснювати перспективне планування потреб у навчальній, навчально-методичній, науковій діяльності; проводити моніторинг освітнього процесу з метою вдосконалення методики організації навчання; готовність нести персональну відповідальність за створення безпечних умов навчання, планувати та управляти часом в освітньому процесі.

Здатність здійснювати перевірку реального педагогічного процесу відповідно до схвалених норм, вимог, планів, інструкцій; уміння застосовувати знання на практиці; володіння різноплановими методами і способами перевірки педагогічного і виробничого процесів та швидкого їх корегування; уміння організувати різні види перевірки знань, умінь і навичок суб'єктів навчально-виховного процесу.

Здатність орієнтуватися в технологіях організації туристичного і готельно-ресторанного обслуговування; розуміти сучасні світові тенденції і регіональні пріоритети розвитку туризму та інфраструктури готельно-ресторанного господарства; розуміти процеси організації туристичних подорожей, екскурсій і комплексного туристично-рекреаційного обслуговування

3. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Організація обслуговування туристів» студент повинен знати і вміти:

- застосовувати правила та моделі формування програм обслуговування туристів;
- застосовувати нові форми та методи обслуговування в туризмі;
- розробляти та обслуговувати правила та порядок оформлення туристських документів, виконання всіх видів туристських формальностей;
- набуття професійних знань щодо технології та організації туристських подорожей; страхування в туризмі; оформлення різних видів туристських документів; визначення прав і обов'язків туристів, умов виконання претензійної роботи в туризмі; параметрів створення турпродукту підприємства, форм аквізиції туристів, умов бронювання туристського обслуговування; організації обліку і контролю надання послуг, оформлення туристської звітності; визначення та забезпечення безпеки туристських подорожей.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні поняття про організацію обслуговування туристів

Тема 1: Особливості організації обслуговування туристів. Споживачі туристських послуг. Стратегія обслуговування. Особливості організації програмного туризму.

Тема 2: Програмне забезпечення туру. Принципи формування програм перебування туристів та організація обслуговування. Програмне забезпечення туру (на прикладі Карпат)

Тема 3 : Розробка маршруту туру. Методика розробки туру. Розрахунок вартості туру. Розробка туристичних маршрутів

Модуль 2. Особливості організації обслуговування іноземних туристів

Тема 4: Особливості роботи туроператорів з іноземними туристами. Робота туроператорів з іноземними туристами. Організація надання послуг засобами розміщення туристів. Інформаційне забезпечення розробки туру. Методика розробки туру

Тема 5: Особливості організації обслуговування іноземних туристів харчуванням. Особливості організації обслуговування іноземних туристів харчуванням. Організація харчування для індивідуальних та групових туристів

Тема 6: Особливості надання послуг розміщення іноземним туристам. Особливості надання послуг розміщення іноземним туристам. Особливості обслуговування іноземних туристів іншими секторами тур індустрії.

Модуль 3. Організація транспортних подорожей та перевезень.

Тема 7 : Загальні принципи організації транспортного обслуговування туристів

Тема 8: Туристські перевезення. Туристичні перевезення на авіатранспорті. Чартер. Туристські перевезення залізничним транспортом. Морські та річкові перевезення і круїзи . Автотранспортне обслуговування туристів і організація перевезень автотранспортом

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб.	інд	с.р.
<u>Модуль I. Загальні поняття про організацію обслуговування туристів</u>												
Тема 1: Особливості організації обслуговування туристів	10	2	2			6						
Тема 2: Програмне забезпечення туру	10	2	2			6						
Тема 3 : Розробка маршруту туру	10	2	2			6						
Разом за модулем 1	30	6	6			18						
<u>Модуль II. Особливості організації обслуговування іноземних туристів</u>												
Тема 4: Особливості роботи туроператорів з іноземними туристами	15	2	4			9						
Тема 5: Особливості організації обслуговування	10	2	2			6						
Тема 6: Особливості надання послуг розміщення іноземним туристам.	10	2	2			6						
Разом за модулем 2	35	6	8			21						
<u>Модуль III. Організація транспортних подорожей та перевезень</u>												
Тема 7 : Загальні принципи організації транспортного обслуговування туристів	10	2	2			6						
Тема 8: Туристські перевезення	15	2	4			9						
Разом за модулем 3	25	4	6			15						
Модуль 4. Самостійна робота студента												
Модуль 5. Індивідуальна науково-дослідне завдання.												
Усього годин	180	16	20			54						

6. Теми практичних занять

№ з/п	Перелік тем	Кількість годин
1.	Особливості організації обслуговування туристів	2
2.	Програмне забезпечення туру	2
3.	Розробка маршруту туру	2
4.	Особливості роботи туроператорів з іноземними туристами	4
5.	Особливості організації обслуговування іноземних туристів харчуванням.	2
6	Особливості надання послуг розміщення іноземним туристам.	2
7	Загальні принципи організації транспортного обслуговування туристів	2
8	Туристські перевезення. Туристські перевезення на авіатранспорті. Туристські перевезення залізничним транспортом.	2
9	Туристські перевезення. Морські та річкові перевезення і круїзи. Автотранспортне обслуговування туристів і організація перевезень автотранспортом	2
	Всього годин	20

7. Аудиторна індивідуальна робота

Студенти самостійно вивчають обслуговування туристів у дорозі. Оформляють роботу у вигляді звіту.

8. Самостійна робота студента

1. Підготувати доповідь та мультимедійну презентацію про розвиток масових святкувань й видовищ у певній країні.
2. Скласти графік роботи аніматора у закордонній країні.
3. Розробити анімаційний захід за планом: а) назва програми; б) вікова категорія відпочиваючих; с) застереження щодо національної та релігійної сумісності; d) мета проведення даного заходу; e) сценарій (введення, основна частина, закінчення).

9. Індивідуальні науково-дослідне завдання (ІНДЗ)

Студенти проводять пошукову роботу та оформляють отриману інформацію у вигляді наукової доповіді (статті) на теми:

1. Законодавчі та нормативні умови провадження господарської діяльності з організації туризму та екскурсійної діяльності.

2. Етапи створення туристичного підприємства та запровадження підприємницької діяльності з надання туристичних послуг.
3. Особливості функціонування туристичних підприємств України різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання.
4. Основні умови започаткування та роботи туристичної фірми.
5. Ліцензування та сертифікація туристичної діяльності в Україні.
6. Матеріальна база та кадрове забезпечення туристичної фірми.
7. Організація роботи front-, back- офісів та call-центру туроператорів.
8. Вибір географії подорожей туристичним підприємством.
9. Основні таксономічні одиниці: тур центр, тур комплекс, курорт.
10. Основні туристичні регіони України.
11. Характеристика асортименту послуг туристичної фірми.
12. Планування туристичних подорожей.
13. Технологічний процес підготовки, реалізації та проведення туру.
14. Аквізиція туристів та засоби залучення туристів.
15. Організація туристичного обслуговування різних типів споживачів.
16. Завдання та обов'язки керівника туристичної групи.
17. Фактори, що впливають на формування та комплектацію програм перебування туристів.
18. Особливості створення програм перебування туристів в залежності від видів туризму, інфраструктури курорту та місцевості основного перебування.
19. Створення бази реалізації програм перебування, партнерська робота з підприємствами розміщення туристів та транспортними компаніями.

10. Методи навчання

- лекції, пояснення, бесіди, дискусії, диспути, практичні, дослідницькі роботи;
- методи контролю (усні, письмові);
- виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- виконання завдань самостійної роботи; самоконтроль, самооцінка.

11. Методи контролю

1. Поточний контроль знань здійснюється шляхом опитування перед виконанням та при захисті практичних робіт.
2. Контроль за виконанням практичних робіт забезпечується перевіркою своєчасно оформлених і зданих звітів, виконанням самостійних робіт.
3. Оцінка індивідуальної роботи студента.
4. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

12. Шкала оцінювання: національна та ЕСТ8

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕСТ8	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	А	відмінно	зараховано
82-89	В	добре	
74-81	С	задовільно	
64-73	Б		
60-63	Е		
35-59	ГХ	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	Г	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								ЗМ5	ЗМ6	Екзамен	Сума
М1			М2			М3					
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	СРС	ІНДЗ	40	100
5	5	5	5	5	5	5	10	7	8		

Т1, Т2... Т5 — теми змістових модулів.

14. Методичне забезпечення

1. Аванесов Г. А. Сервисная деятельность. Историческая и современная практики, предпринимательство, менеджмент : учеб. пособие для студентов вузов / Г. А Аванесов. – Москва : Аспект Пресс, 2004. – 318 с.

2. Баронин А. С. Этическая психология / А. С. Баронин. – Киев : Тандем, 2000. – 264 с.

3. Бгатов А. П. Безопасность в туризме : учеб. пособие / А. П. Бгатов. – Москва : Форум, 2007. – 176 с. – (Высшее образование)

4. Бгатов А. П. Туристские формальности : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А. П. Бгатов, Т. В. Бойко, М. В. Зубрева. – Москва : Издательский центр «Академия», 2004. – 304 с.

5. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України : навч. посібник / О. О. Бейдик. – Київ : Альтерпрес. 2009. – 400 с.
6. Биржаков М. Б. Безопасность в туризме / М. Б. Биржаков, Н. П. Козаков. – СПб.: «Издательский дом Герда», 2005. – 208 с.
7. Туризм. Безопасность в программах туров и на туристских маршрутах : пособие для студентов гуманитарных и профильных факультетов вузов, специалистов туристских организаций / И. И. Бутко, Г. И. Ляшко, П. П. Маркин, В. А. Ситников. – Москва : ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2007. – 320 с. («Туризм и сервис»).
8. Бутко И. И. Туризм. Транспортные туры и круизы : учеб. пособие/ – Ростов н/Дону : Издательский центр «МарТ», Феникс, 2010. – 332 с. («Туризм и сервис»).
9. Быстров С. А. Туризм: Макроэкономика и микроэкономика / С. А. Быстров, М. Г. Воронцова. – Санкт-Петербург : «Издательский дом Герда», 2007. – 464 с.
10. Годы и тропы: Альманах Харьковского областного туристско-спортивного союза, выпуск третий «Беседы о безопасности». Под ред В. В. Абрамова, Харьков : «Новое слово», 2008. – 274 с. (серия «Харьковский туризм») на русском языке.
11. Жарков Г. Н. Правовое обеспечение международного туризма : учеб.-практ. пособие / Г. Н. Жарков. – Київ : Кондор, 2004. – 486 с.
12. Жукова М. А. Индустрия туризма: менеджмент организации/ М. А. Жукова. – Москва : Финансы и статистика, 2004. – 200 с.: ил.
13. Ильина Е. Н. Туроперейтинг: организация деятельности : учебник/ Е. Н. Ильина. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Финансы и статистика, 2007. – 240 с.: ил.
14. Козинець В. М. Безпека життєдіяльності у сфері туризму : навч. посібник / В. М. Козинець. – Київ : Кондор, 2006. – 576 с. 26. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навч. посібник / О. О. Любіцева. – Київ : «Альтер прес», 2003. – 104 с.

15. Максименко С. В. Туристська діяльність: Міжнародно-правові аспекти / С. В. Максименко; Одеська національна юридична академія. – Одеса : Латстар, 2001. – 175 с.

16. Маслова Е. В. Управление туристской фирмой : учеб. пособие/ Е. В. Маслова, Г. В. Шикарова. – Санкт-Петербург : Издательство С.-Петербург ун-та, 2003. – 152с.

17. Машина Н. І. Страхування для туристських підприємств : навч. посібник / Н. І. Машина. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.

18. Рудяк Ю. Усе про облік та організацію туристичної діяльності / Ю. Рудяк, В. Кузнецов, А. Клименко. – 3-те вид., перераб. і доп. Харьков : Фактор, 2006. – 278 с. – (Серія «Усе про облік та організацію»).

19 Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності : підручник/ Т. Г. Сокол; за заг. ред. В. Ф. Орлова. – Київ : Грамота, 2006. – 264 с.: ил.: Бібліогр, 260 с.

20. Хозяйственный кодекс Украины. – Харьков : ООО «Одиссей», 2007. – 256 с.

21. Штюрмер Ю. А. Опасности в туризме: мнимые и действительные / Ю. А. Штюрмер. – Изд. 3-е, без изменений, Москва : Издатель И. В. Балабанов, 2008. – 124 с.: ил.